

Я. С. Коробейникова, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Коробейникова Я. С.

Екологічна складова підготовки фахівців з туризму

У статті узагальнено досвід Івано-Франківського національного технічного університету з підготовки фахівців з туризму. Проаналізовано вимоги щодо екологічної складової підготовки фахівців у вищій школі України, виділені напрями такої підготовки. Обґрунтовано посилення екологічної складової у підготовці фахівців з туризму. З'ясовано особливості упровадження екологічної складової у процесі вивчення окремих фахових дисциплін туризмознавчого спрямування, розглянуто зміст дисциплін екологічного характеру, які упроваджено у навчальний процес підготовки бакалаврів та магістрів з туризму у Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу. Розроблена в ІФНТУНГ структура та зміст дисципліни «Управління сталим розвитком туризму» розглядає наступні аспекти збалансованого розвитку туристичної галузі: поняття стійкого (збалансованого) розвитку суспільства, програмні документи зі сталого розвитку туризму, поняття збалансованого туризму, збалансованого розвитку туризму, збалансованість в туризмі.

Ключові слова: екологічна освіта, туристична дестинація, збалансований розвиток туризму, спеціальність «Туризмознавство (за видами)».

Коробейникова Я.С.

Экологическая составляющая подготовки специалистов по туризму.

В статье обобщен опыт Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа из подготовки специалистов по туризму. Проанализированы требования относительно экологической составляющей подготовки специалистов в высшей школе Украины. Выделены два направления такой подготовки. Обосновано необходимость усиления экологической составляющей в подготовке специалистов по туризму. Выявлены особенности внедрения экологических аспектов в процессе изучения профессиональных дисциплин, рассмотрено содержание дисциплин экологического характера, которые внедрены в учебный процесс подготовки бакалавров и магистров по туризму в Ивано-Франковском национальном техническом университете нефти и газа. Разработанная в ИФНТУНГ структура и содержание дисциплины «Управление устойчивым развитием туризма»

рассматривает следующие аспекты устойчивого развития туристической отрасли: понятие устойчивого развития общества, программные документы по устойчивому развитию туризма, понятие устойчивого туризма, понятие устойчивого развития туризма, устойчивость в туризме.

Ключевые слова: экологическое образование, туристическая дестинация, сбалансированное развитие туризма, специальность «Туризм» (по видам)».

Сучасний стан вищої школи в Україні характеризується корінними змінами всіх аспектів організації навчального процесу. Вищим навчальним закладам надається виключне право самостійного формування змістовної частини підготовки фахівців. Проте, важливо, щоб залишалися єдині уніфіковані критерії підготовки фахівців певних напрямів, які дозволяють студенту набути певного кваліфікаційного рівня підготовки. Перед університетами постають складні питання поєднання дисциплін, які рекомендовані міністерством у державних стандартах підготовки та дисциплін вільного вибору університету та студента. Причому в сучасних умовах такий вибір визначається конкурентоздатністю напрямку підготовки, вимогами потенційних роботодавців щодо кваліфікаційних знань та умінь молодих фахівців, особливостями регіонального розвитку галузі чи галузей господарства, для якої здійснюється така підготовка. Тому актуальними на сьогодні залишається дискусія щодо змістовного наповнення процесу підготовки фахівців різних кваліфікаційних рівнів з урахуванням процесів реформування всієї системи вищої школи.

Туризм як галузь господарства, яка розвивається у світі та, зокрема, в Україні швидкими темпами потребує всі більше висококласних спеціалістів у цій сфері послуг. Підготовка фахівців з туризму проводиться в Україні близько 15 років, напрацьований значний науково-методичний матеріал щодо суті та змісту такої підготовки. Розвиток фахової туристичної освіти є предметом досліджень багатьох науковців. Так, методологічні засади сучасної туризмознавчої освіти досліджували Федорченко В. К., Зорін І. В., Квартальнов В. О., Щука Г. П. [1, 2]. В публікаціях Ю. В. Караван

розглядаються необхідність екологічної складової у професійній підготовці фахівців сфери туризму, наповнення екологічним змістом дисциплін фахового спрямування. Автор також виділяє чотири етапи такої підготовки: природоосвітницький, природоохоронний, екологоосвітній, освіта сталого розвитку [3].

Збалансований розвиток туризму є дуже важливим, адже екологічний стан туристичних дестинацій впливає на систему туризму, оскільки туристична галузь сильніше, ніж всі інші галузі економіки, залежить від цілісності оточуючого середовища. Сьогодні антропогенний вплив на екосистеми характерний у всіх секторах туріндустрії і видах туризму та спостерігається в переважній більшості туристичних районів. Відповідно до принципів екологічної збалансованості в туристичну галузь необхідно впроваджувати ресурсозберігаючі технології, постійно зменшувати впливів інфраструктури туризму на довкілля, створювати умови для регулювання потоків відпочиваючих на рекреаційних територіях з урахуванням допустимого рекреаційного навантаження і стійкості природних комплексів до антропогенного навантаження, організовувати систему екологічної освіти і виховання серед широких верств населення з метою підвищення культури природокористування, зберігати та відновлювати унікальних природних комплексів [4]. Тому особливої актуальності набуває посилення екологічної освіти в процесі підготовки фахівців з туризму. Згідно концепції екологічної освіти в Україні, розвиток вищої екологічної освіти повинен базуватися на комплексному збалансованому поєднанні природничого, технологічного, економічного, юридичного і соціокультурного підходів [5].

Івано-Франківський національний технічний університет (ІФНТУНГ) має значний досвід реалізації проектів в галузі екологічно збалансованого розвитку регіонів, в тому числі і туристичних дестинацій, а також упровадженню екологічної складової в процес навчання [6].

Процес викладання дисциплін ґрунтується на врахуванні логічно-структурної схеми, згідно з якою вивчення нової конкретної дисципліни

повинно бути забезпечене знаннями, отриманими в результаті вивчення попередніх дисциплін, а вивчення гуманітарних та соціально-економічних дисциплін рівномірно розподілено протягом усього терміну навчання за освітньо-професійною програмою. Екологічна складова у фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплінах розподілені таким чином, щоб вони охоплювали весь термін навчання. Практичні заняття з професійно-орієнтованих дисциплін спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу, викладеного на лекціях, з використанням сучасних інформаційних технологій. В циклі фундаментальної, природничо-наукової та загально-економічної підготовки згідно з діючим стандартом передбачено вивчення курсів «Екологія», «Безпека життєдіяльності», які мають безпосереднє відношення до загальної екологічної освіти, «Географія туризму», в рамках якої передбачається розгляд питань екологічного спрямування, а саме: основні підходи до визначення сільського туризму, моделі організації сільського туризму, географія регіонів та країн розвитку сільського туризму в Україні та світі, екологічні аспекти розвитку сільського туризму, підходи до визначення та ознаки екологічного туризму, види екологічного туризму, об'єкти та інфраструктура екологічного туризму, географія центрів та регіонів розвитку екологічного туризму в Україні, Європейському туристичному регіоні та світі, екологічний підхід в країнознавстві: географічний детермінізм та географічний посибілізм.

В циклі професійної та практичної підготовки дисципліни «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства» містять навчальні елементи екологічного спрямування, наприклад екоготелі, екологічне маркування засобів розміщення, екологічні критерії розташування засобів розміщення, екологічно чисті продукти харчування, екоменю, тощо.

Цикли дисциплін вільного вибору університету та студента підготовки бакалавра з туризму в ІФНТУНГ передбачає вивчення наступних дисциплін екологічного та природоохоронного спрямування: «Ландшафтознавство та

заповідна справа», «Санітарія і гігієна туристичних комплексів», «Екологічна експертиза туристичних комплексів».

Згідно галузевих стандартів вищої освіти України дисципліна «Управління сталим розвитком туризму» входить до рекомендованих дисциплін вільного вибору навчального закладу в процесі підготовки магістрів. Розроблена в ІФНТУНГ структура та зміст дисципліни «Управління сталим розвитком туризму» розглядає наступні аспекти збалансованого розвитку туристичної галузі: поняття стійкого (збалансованого) розвитку суспільства, програмні документи зі сталого розвитку, поняття збалансованого туризму, збалансованого розвитку туризму, збалансованість в туризмі. До програми курсу входять питання особливостей впливу на довкілля об'єктів туристичної інфраструктури, наслідки таких впливів на довкілля та населення приймаючих сторін, механізми реалізації принципів збалансованості в туризмі, а саме регулюючі, контролюючі, економічні, додаткові та добровільні заходи та засоби. Регулюючі засоби дають змогу зменшувати впливи на дестинації від туристичної діяльності шляхом регулювання пропускнуго потенціалу території, встановлення лімітів та границь діяльності підприємств, що надають послуги туристам, а також обов'язкове проведення оцінки впливів на довкілля туристичної діяльності, екологічна експертиза об'єктів туристичної інфраструктури та діяльності, моніторинг індикаторів сталого розвитку. Основні економічні механізми упровадження стійкого розвитку туризму полягають в матеріальному стимулюванні, грошових винагородах, фінансовій підтримці проектів, спрямованих на реалізацію принципів збалансованого туризму, збалансованій податковій політиці та процедурах субсидування проектів збалансованого туризму. Основні контролюючі механізми впровадження стійкого розвитку туризму полягають в реалізації дій щодо контролю діяльності суб'єктів туризму у площині збалансованого розвитку. Розглядаються питання позитивних та негативних впливів туризму на населення та соціально-економічний розвиток туристичних дестинацій, упровадження енергоощадних технологій в туристичну діяльність та

можливість використання відновлювальних джерел енергії в межах туристичних комплексів. На прикладах екологічного та сільського видів туризму розглядаються практичні аспекти впровадження принципів збалансованості в туристичній діяльності.

Вважаємо, що такий зміст екологічної складової підготовки фахівців з туризму відповідає вимогам концепції екологічної освіти в Україні, чинним стандартам підготовки бакалаврів та магістрів з напрямку 6.140103 – «Туризм» та 8.14010301 – «Туризмознавство (за видами)» та сучасним кваліфікаційним вимогам щодо знань та вмінь фахівців з туризму в даній сфері.

Література

1. **Федорченко В. К.** Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму/ В. К. Федорченко [та ін.]. За ред. Н. Г. Ничкало – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 472 с.

2. **Щука Г. П.** Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в Україні, Росії, та Білорусі (порівняльний аналіз) : автореф. дис . д-ра пед. наук: 13.00.01/ Г. П. Щука . – Луганськ, 2013 . – 40 с.

3. **Караван Ю. В.,** Формування екологічного мислення та екологічної свідомості менеджерів з туризму/ Ю. В. Караван, А. О. Саницька., М. С. Ташак // Стан і перспективи сучасного туризму: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю: збірник наукових праць / СумДПУ ім. А.С.Макаренка. – Суми, 2014. – 370 с.

4. **Коробейникова Я. С.** Екологічні проблеми територій туристичних дестинацій/ Я. С.Коробейникова // Екологічна безпека та збалансоване природокористування: науково-технічний журнал. – №1 (7), 2013. – С. 91 – 94.

5. **Концепція** екологічної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d33.htm>.

6. **Дрогомирецький Я. М.,** Долгопола Г. Є., Коробейникова Я. С. Підготовка кадрів спеціальності «Туризм» / Я. М. Дрогомирецький, Г. Є. Долгопола, Я. С. Коробейникова // Современные направления

теоретических и прикладных исследований 2020: сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции. – Одесса, 2010. – Т. 13. – Биология, туризм, рекреация. – С. 79–81.

Korobeinykova Ya. S.

Environmental component of the tourism specialist preparation

The experience of the Ivano-Frankivsk National Technical University of the tourism specialist preparation is summarized in the article. The requirements for the ecological component of the specialist preparation in Ukrainian higher education are analyzed, directions of such preparation are pointed out. Strengthening of the ecological component in tourism specialist preparation is proved. The features of the implementation of the ecological component in the learning process of some professional disciplines of tourism direction are found out, the content of ecological disciplines, which are introduced into the bachelors and masters of tourism educational process of preparation in University, is reviewed. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas has extensive experience in implementing projects in the field of environmentally sustainable development of regions, including tourist destinations, and implementation of the ecological component in the educational process. The course program includes questions of the features of environmental impact of the tourist infrastructure facilities, the effects of such impacts on the environment and local people, mechanisms of implementing the balance principles in tourism, such as regulatory, controlling, economic, additional and voluntary measures and means. Positive and negative impacts of tourism on the population and socio-economic development of tourist destinations, the implementation of energy efficient technologies in tourism activities and the use of renewable energy sources within the tourist complexes are considered. The practical aspects of implementing the balance principles in tourism activities are considered on the examples of ecological and rural tourism.

Key words: ecological education, tourist destination, sustainable tourism development, speciality "Tourism Studies (by type)".

Відомості про автора

Коробейникова Ярослава Степанівна – кандидат геологічних наук, доцент, доцент кафедри туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Основні наукові інтереси зосереджено на проблемах екологічних аспектів туристичної діяльності та підготовки кадрів для сфери туризму.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2015 р.

Прийнято до друку 24.04.2015 р.
Рецензент – д. т. н., проф. Архіпова Л. М.